

VERDUBBELING VAN SUBJECTPRONOMINA IN DE ZUID-NEDERLANDSE DIALECTEN: EEN REACTIE UIT LAPSCHURE*

1. Inleiding

1.1. Taalbeschrijving en taaltheorie

Het toepassen van formele syntactische analyses op empirische data verzameld door Nederlandse en Belgische dialectologen heeft tot een interessante ontwikkeling in de hedendaagse taalkunde geleid. Deze tendens wordt heel duidelijk geïllustreerd in het kader van de Belgisch-Nederlandse Syntactische Atlas van de Nederlandse Dialecten (SAND) (Barbiers, Bennis, De Vogelaer, Devos en van der Ham 2005). Dit project ligt aan de basis van een aantal stimulerende publicaties (onder meer Barbiers, Cornips en van der Kleij 2002, Barbiers, Devos en de Schutter 2002). Een methodologisch probleem dat echter vaak opduikt wanneer men probeert empirische data te interpreteren in een theoretisch kader is de spanning tussen de eis tot formele elegantie en economie enerzijds en de complexe realiteit van de empirische gegevens anderzijds. Bij de vergelijkende studie van verschillende dialecten vergroot uiteraard de kans dat complexe empirische data zich niet gemakkelijk laten vatten in eenvoudige abstracte patronen. In dit artikel wil ik die spanning tussen de theorie en de complexiteit van de data illustreren aan de hand van een recente analyse van subjectverdubbeling in Vlaamse dialecten.

In het kader van het SAND project hebben Van Craenenbroeck en Van Koppen (2002b) een nieuwe generatieve analyse uitgewerkt voor de verdubbeling van het subjectpronomen in enkele Vlaamse dialecten.⁽¹⁾ Hoewel hun artikel een interessante bijdrage is tot de generatieve studie van de microvariatie omdat het dialectdata behandelt die nog niet besproken zijn vanuit een generatief per-

---

⁽¹⁾ Ik dank Sjef Barbiers, Georges De Schutter, Albert Oosterhof, Henk van Riemsdijk en vooral Magda Devos van harte voor hun commentaar op dit artikel. Uiteraard blijf ik verantwoordelijk voor het eindresultaat. Een andere analyse verscheen als van Craenenbroeck en van Koppen (2002a), maar de auteurs blijken deze analyse zelf niet te handhaven (zie 2002b: 289: noot 6)

spectief, illustreert het ook heel duidelijk de spanning tussen de theorie en de complexiteit van de data. Met betrekking tot de vraag of theorie dan wel data de centrale hoeksteen van het onderzoek vormen, geven Van Craenenbroeck en Van Koppen de theorie een grotere prioriteit. De auteurs beschouwen de drie Vlaamse dialecten die ze behandelen, namelijk het Lapscheurse, het Wambeekse en het Gentse dialect, blijkbaar *a priori* als een vrij homogeen geheel, en laten hierbij een aantal vrij scherpe (en systematische) verschillen tussen die dialecten terzijde. Deze methodologische keuze is op zich te verdedigen maar ik denk dat in het bewuste artikel, als gevolg van het streven naar veralgemening, een aantal voorbeelden van systematische dialectvariatie gemist worden.

In mijn eigen uiteenzetting zal ik het vooral houden bij een bespreking van data uit mijn eigen Lapscheurse idiolect. Dit heeft uiteraard als beperking dat slechts één dialect / idiolect aan bod komt, maar het voordeel van deze aanpak is dat de data relatief helder en in detail beschreven kunnen worden en dat het gevaar voor onterechte veralgemening beperkt blijft.⁽²⁾

In paragrafen 1 en 2 geef ik een kort overzicht van de relevante data van subjectverdubbeling in het Lapscheurse dialect en vat ik twee analyses samen: de vroegere analyses van Haegeman (1990, 1992) en van de Geest (1990, 1995) enerzijds, en de recentere analyse van Van Craenenbroeck & Van Koppen (2002b), afgekort als VC&VK, anderzijds. In paragraaf 2 van mijn artikel bespreek ik de analyse van VC&VK voor de gevallen waar zowel het eigenlijke subject als de reduplicator rechts staan van het voegwoord of van de geïnverteerde persoonsvorm. Ik zal die analyse vergelijken met mijn vroegere analyse. In paragraaf 3 behandel ik subjectverdubbeling in zinnen met rechte volgorde. VC&VK stellen dat bij rechte volgorde het subject dat aan de persoonsvorm voorafgaat altijd getopicaliseerd is. Ik zal aantonen dat die analyse een aantal problemen met zich meebrengt. De argumenten zijn hier theoretisch van aard. Paragraaf 4, daarentegen, is bijna uitsluitend gericht op de beschrijving van empirische gegevens. Ik toon aan dat het Wambeekse dialect, zoals beschreven door VC&VK, en het Lapscheurse dialect in grotere mate verschillen dan VC&VK lijken aan te nemen. Ik bespreek hier een aantal systematische verschillen in verband met de distributie van objectpronomina. Paragraaf 5 is een korte samenvatting.

⁽²⁾ Uiteraard is niet uitgesloten dat andere sprekers van het Lapscheurse dialect andere oordelen hebben, maar dit is op zich te verwachten vanuit de generatieve visie op de grammatica met haar nadruk op de I-language, de interne taal, d.w.z. de competentie van de individuele taalgebruiker.

1.2. Subjectverdubbeling in enkele Vlaamse dialecten

De centrale empirische gegevens van dit artikel zijn geïllustreerd in de Lapscheurse voorbeelden in (1).⁽³⁾ In deze voorbeelden wordt het subject van *heeft* twee keer uitgedrukt: één keer door een onbeklemtoond voornaamwoord (*ze*), en één keer door een beklemtoond voornaamwoord (*zij*). Het beklemtoonde element is optioneel.

- (1) a   dat ze zij gisteren gewerkt heeft ⁽⁴⁾
       b   Heeft ze zij gisteren gewerkt?
       c   Ze heeft zij gisteren gewerkt.

De drie constructies met verdubbeling krijgen in Haegeman (1990, 1992) en in de Geest (1990, 1995) een vrij gelijklopende analyse. Haegeman (1990, 1992) behandelt Lapscheurse data, de Geest (1990, 1995) behandelt Gentse data. Voor deze auteurs is het eigenlijke argument van het werkwoord altijd gerealiseerd als het zwakke element *ze*, terwijl het verdubbelende element *zij* altijd een emphatische functie heeft.⁽⁵⁾ In de rechte volgorde (1c) wordt het onbeklemtoonde element beschouwd als een zwak pronomen; rechts van het voegwoord (1a) en bij inversie (1b) wordt het geanalyseerd als een clitisch element.⁽⁶⁾

⁽³⁾ Voor een uitvoerige beschrijving van de verdubbeling in de Nederlandse dialecten, waar ook de diachronische dimensie aan bod komt, verwijs ik naar de Vogelaer (in voorbereiding).

⁽⁴⁾ Ter wille van de lezervriendelijkheid heb ik hier in zeer hoge mate abstractie gemaakt van fonologische bijzonderheden van mijn Lapscheurse voorbeelden en geef ik de dialectische kenmerken van de Lapscheurse voorbeelden enkel weer als ze relevant zijn voor de analyse.

⁽⁵⁾ Over de (marginale) gevallen waar enkel een sterk pronomen aanwezig is zeg ik hier verder niets:

- (i) a.   Ge denkt toch niet dat ZIJ dat gaat doen?
       b.   Gaat ZIJ dat doen?

⁽⁶⁾ Voor het onderscheid tussen een clitisch element, een zwak pronomen, en een sterk pronomen zie Cardinaletti en Starke (1999). Ik vat hun driedeling hier kort samen. Clitische pronomina leunen syntactisch aan bij een ander element. Zwakke pronomina komen overeen met ‘doffe pronomina’ en hebben een zekere syntactische onafhankelijkheid. Sterke pronomina komen overeen met ‘volle pronomina’ of ‘vrije pronomina.’

Voor een gedetailleerde beschrijving van de verschillende pronomina in verdubbelingsconstructies verwijs ik naar de Vogelaer (in voorbereiding). Zie echter ook Gärtner en Steinbach (2004: 261-80), die stellen dat er geen clitische

VC&VK gaan ervan uit dat bij verdubbeling het sterke pronominale element *zij* het argument van het werkwoord is. Zoals de citaten hieronder aantonen, is volgens hen de rol van het zwakke element in (1a,1b) radicaal anders dan in (1c):

We make a distinction between two types of doubling: clitic doubling and topic doubling. The former only occurs in subclauses [1a] and inverted main clauses [1b], whereas the second is restricted to subject-initial main clauses [1c]. (VC&VK 2002a: 54)

Contrary to what is generally assumed, there is not one, but two types of pronominal doubling in these dialects. More specifically, we show that the type of doubling found in subject-initial main clauses [1c] differs from that in subclauses [1a] and inverted main clauses [1b]. The latter is commonly referred to as clitic doubling, the former we dub topic doubling.' (VC&VC 2002b: 280)

Rechts van het voegwoord (1a) en, bij inversie, rechts van de persoonsvorm (1b) wordt het zwakke pronominale element door VC&VK beschouwd als een clitisch element. In de rechte volgorde (1c), daarentegen, is het zwakke element volgens hen een getopicaliseerd zwak pronomen. De topicalisatieanalyse voor verdubbeling in rechte volgorde (1c) wordt essentieel gemotiveerd op grond van de observatie dat in het Wambeekse dialect subjectverdubbeling in de deze constructie ook mogelijk is met volle pronomina (*waaiile.. waaiile* in (2b)) en met naamwoordgroepen (*Marie... zaai* in (2c)):

- (2) a *Me/ We gojn ze waaiile nui ojsh bringen. (VC&VK: 2002b: 281, (1))
 we gaan ze wij naar huis brengen
 'We gaan ze naar huis brengen.'
- b Waaile gojn ze waaiile nuir ojsh bringen (C&K: 282: 3)
 wij gaan ze wij naar huis brengen
 'Wij gaan ze naar huis brengen.'
- c Marie muu zaai ie nie kommen. (C&K: 202: 5)
 Marie moet zij hier niet komen
 'Marie moet hier niet komen.'

---

pronomina zijn in het Nederlands (en zijn dialecten). Voor de classificatie van de pronomina in het Lapscheurs verwijs ik naar mijn eigen publicaties (o.m. Haegeman (1990, 1992) voor subjectpronomina en Haegeman (1996a) voor objectpronomina).

Ik spreek me over de analyse voor de Wambeekse data hier niet uit, omdat ik niet beschik over de precieze gegevens, maar mijns inziens is het niet waarschijnlijk dat de topicalisatieanalyse die VC&VK ontwikkelen voor de Wambeekse data in (2) naadloos kan worden uitgebreid tot het dialect van Lapscheure, in tegenstelling tot wat de auteurs lijken te denken. In paragrafen 2 en 3 zal ik aantonen dat een topicalisatieanalyse voor (1c), de Lapscheurse versie van het Wambeekse (2a), om een aantal redenen onwaarschijnlijk is.⁽⁷⁾ Mijn argumentatie is theoriegebonden. In paragraaf 4 zal ik een aantal andere feiten uit het Lapscheurse dialect bespreken die erop wijzen dat VC&VK soms onterecht observaties voor één Zuid-Nederlands dialect lijken te veralgemenen voor alle Zuid-Nederlandse dialecten. Dit laatste deel van de uiteenzetting is minder afhankelijk van theoretische aannames.

2. Subjectpronomina in het Lapscheurse dialect

2.1. Verdubbeling rechts van het voegwoord

In de generatieve literatuur krijgen verdubbeling rechts van het voegwoord (1a) en verdubbeling rechts van de geïnverteerde persoonsvorm (1b) meestal een gelijklopende analyse. Ik herhaal de Lapscheurse voorbeelden hier in (3):

- (3) a   dat ze zij gisteren gewerkt heeft
       b   Heeft ze zij gisteren gewerkt?

In eerdere publicaties (Haegeman 1990: 346-7, 1992: 88-89) heb ik het voornaamwoord *ze* als een clitisch element geïnterpreteerd. De Geest (1995) volgt deze analyse voor zijn beschrijving van het Gentse dialect. Mijn hypothese, geformuleerd eind van de jaren 80, was gebaseerd op een analyse door Rizzi & Roberts (1989) van de verdubbeling van het subject in de zgn. complexe inversie in het Frans.⁽⁸⁾ In hun artikel nemen VC&VK mijn analyse over en nemen ze ook aan dat het

⁽⁷⁾ De Vogelaer (in voorbereiding) laat onder meer door diachronische argumenten zien dat in de Vlaamse dialecten verdubbeling met een naamwoordgroep onafhankelijk is van verdubbeling met pronomina.

⁽⁸⁾ Complexe inversie wordt geïllustreerd in (i). Het onderwerp Jean wordt verdubbeld door een clitisch element *il* ('hij').

(i)   Jean est-il revenu?
           Jean is hij teruggekomen
           'Is Jean teruggekomen?'

zwakke element *ze* een clitisch element is. Zoals hierna zal blijken verschillen de twee analyses wel in de respectieve rol van het clitische element *ze* en van het sterke element *zij*. Terwijl voor Haegeman (1990: 346, 1992:88) en voor de Geest (1990, 1995) het clitische element *ze* het argument van het werkwoord is en het voornaamwoord *zij* een emfatisch verdubbelen element, is voor VC&VK het sterke element *zij* het argument van het werkwoord en is het clitische element *ze* een soort flectie-element. Tabel 1 vat deze vergelijking samen. Hieronder ga ik uitgebreider in op de analyses.

	VC&VK	Haegeman, De Geest
Ze	Clitisch element Functioneel element in AgrS	Clitisch element Argument
Zij	Argument	Emfatisch verdubbelen element

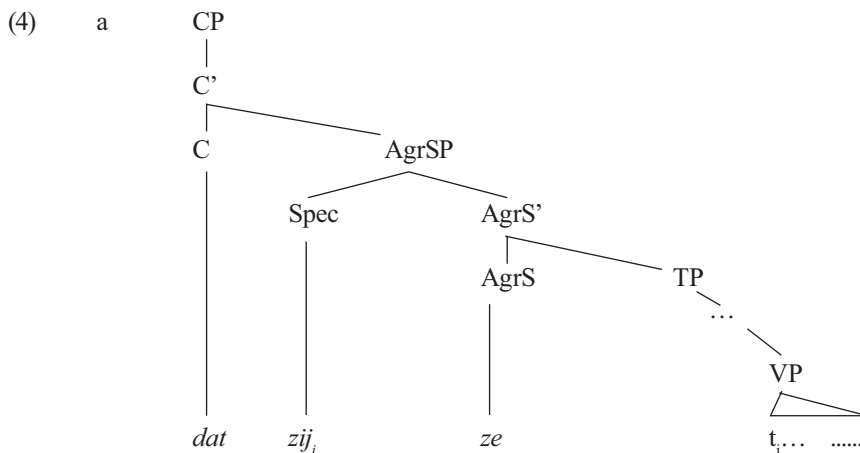
Tabel 1: status van *ze/zij* links van het voegwoord en bij inversie

2.1.1. VC&VK: overzicht

Voor voorbeeld (3a) stellen VC&VK dat het sterke pronomen (*zij*) het eigenlijke argument van het werkwoord is, terwijl het clitische subject (*ze*) het verdubbelen element is. Het sterke pronomen *zij* wordt eerst ingevoegd in de specificierderpositie van de werkwoordsgroep ('VP'), waar het, als subjectargument, een thematische relatie met het werkwoord heeft. Vanuit deze basispositie wordt het pronomen verplaatst naar de specificierderpositie van het functionele hoofd AgrS ('agreement of subject'). De specificierderpositie van AgrS is de canonieke subjectpositie, waar de casuskenmerken van het subject en de congruentie van het finiete werkwoord met het subject worden gelegitimeerd. Het clitische element realiseert het hoofd van dezelfde projectie, AgrS. Het voegwoord *dat* bevindt zich in een hogere functionele positie, die de auteurs C noemen. (4a) is een voorlopige diagramstructuur voor zinnen met verdubbeling rechts van het voegwoord:

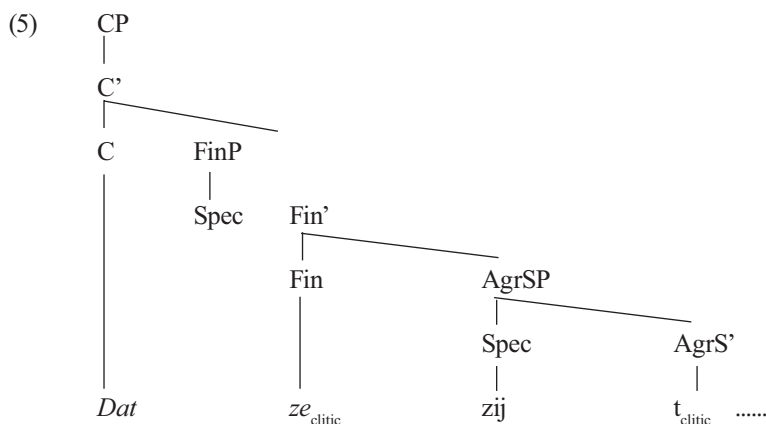
Zowel de analyse van de complexe inversie als mijn eigen toepassing op Lapscheurse subjectverdubbeling zijn uiteraard aan herziening toe. Omdat VC&VK uitgaan van mijn vroegere analyses zal ik in deze bijdrage mijn latere alternatieve analyse (Haegeman 1996b, 2004a: 230-35) niet uitwerken.

Als men (4a) linealiseert, zal de volgorde uiteraard niet correct zijn:

(4) b *dat zij ze ...

VC&VK stellen dat de correcte woordvolgorde afgeleid wordt door een verplaatsing van het clitische element *ze*, dat vanwege zijn clitische eigenschappen niet zelfstandig in de structuur kan staan. Het clitische element verplaatst zich naar het functionele hoofd 'Fin'. Dit functionele hoofd maakt deel uit van de functionele structuur rondom het voegwoord en reproduceert de finiete kenmerken van de zin in het domein van het voegwoord (Rizzi 1997: 283-85, voor de rol van Fin zie ook Branigan 1996: 62-3, Platzack 1998: 58-9, Boeckx 2001: 50-53, Grewendorf 2004). De verplaatsing van het clitische element *ze* naar Fin leidt tot de correcte volgorde: het clitische *ze* gaat nu vooraf aan het sterke pronomen *zij*. Het verplaatste clitische element laat een spoor achter (t_i).

Omtrent de redenen voor de verplaatsing van het clitische element blijven de auteurs vrij vaag:

Although it is at this point not yet clear to us what the exact trigger for this movement is, we would like to point out that it seems to provide a theoretical interpretation to the intuition sometimes expressed in the literature that subject clitics in (dialects of) Dutch are somehow C-related (cf. Rooryck 2000: chapter 8). (VC&VK 291)

Ik vermoed dat de verplichte verplaatsing van het clitische element in verband gebracht moet worden met het verschijnsel van de congruerende voegwoorden. Het Lapscheurse voegwoord *dat* congrueert zoals de vervoegde persoonsvorm met het subject (zie Bennis en Haegeman (1984) en Haegeman (1992: 45-106) voor een beschrijving van congruerende voegwoorden in het Lapscheurse dialect). Die flectiekenmerken van het voegwoord staan in verband met de 'finitheid' van de zin: enkel voegwoorden van finiete zinnen congrueren. Clitische subjecten komen ook enkel voor in finiete zinnen (Haegeman 1986: 127). Als we een functioneel hoofd 'Fin', voor finietheid, postuleren in het functionele domein van het voegwoord, dan is het niet onverwacht dat een clitisch subject precies naar die positie verplaatst wordt. Temeer daar VC&VK aannemen dat het clitische element de realisatie is van 'AgrS', d.w.z. het functionele hoofd dat de congruentiekenmerken van het werkwoord beregelt.⁽⁹⁾

⁽⁹⁾ Voor generatieve analyses van congruerende voegwoorden en hun relatie tot het subject zie verder ook Bayer (1984), Tomaselli (1988, 1990), en Shlonsky (1994).

VC&VK analyseren enkel voorbeelden met subjectverdubbeling (6a) en laten zinnen zonder verdubbeling (6b) buiten beschouwing. Zoals reeds gezegd, zijn beide versies van de volgende Lapscheurse zin volstrekt grammaticaal:

- (6) a dat ze zij gisteren gewerkt heeft
b dat ze gisteren gewerkt heeft

Het is niet meteen duidelijk hoe de constructie zonder verdubbeling door VC&VK geanalyseerd zou worden. Op het eerste gezicht is de oppervlakkige structuur van de twee voorbeelden identiek en wordt enkel de reduplicator *zij* niet uitgespeld. Het interpretatieve verschil tussen de twee versies is moeilijk precies te omschrijven, maar verdubbeling houdt zeker verband met de beklemtoning van het subject. Ook is het zo dat het gebruik van het beklemtoonde voornaamwoord meestal zal verwijzen naar een persoon (of dier), maar dit is zeker niet altijd het geval. In (7) hieronder kan het subjectpronomen *ze* zowel in de variant met verdubbeling als in die zonder verwijzen naar een deur.⁽¹⁰⁾

- (7) a Valère zegt dat ze zij gesloten is !
b Valère zegt dat ze gesloten is !

Laten we aannemen dat *ze*, zoals gesteld door VC&VK, een soort flectie-element is in AgrS. Een mogelijke analyse voor (6b) en (7b), zonder verdubbeling, is dat het subjectargument van het werkwoord hier gerealiseerd wordt door een abstract pronomen (voorgesteld als ‘pro’), waarvan de grammaticale kenmerken worden bepaald door de kenmerken van het clitische element in AgrS. Het Lapscheurse dialect is dan een zogenaamde pro-drop taal, waarbij een subjectargument gerealiseerd wordt door een abstract voornaamwoord (‘pro’) of door een sterk pronomen (*zij*). De variatie in de Lapscheurse voorbeelden (8a) en (8b) zou dan corresponderen met die in de Italiaans voorbeelden (8c) en (8d):⁽¹¹⁾

⁽¹⁰⁾ Zie ook de Vogelaer (in voorbereiding) en Barbiere, Bennis, De Vogelaer, Devos en van der Ham (2005).

⁽¹¹⁾ Een complicatie is dat het sterke pronomen niet verplicht naar een persoon verwijst (zie de bespreking van (7)). Volgens de driedelige classificatie van pronomina in clitische pronomina, zwakke pronomina en sterke pronomina, zoals ontwikkeld door Cardinaletti en Starke, verwijzen sterke pronomina verplicht naar menselijke referenten (1999: 155). Vermoedelijk is deze veralgemening echter onterecht en is de beperking op de interpretatie van sterke pronomina niet zo scherp. Terwijl sterke pronomina in het Italiaans inderdaad altijd naar een

- (8)
a	dat ze [pro] gewerkt heeft
b	dat ze zij gewerkt heeft
c	che [pro] ha lavorato dat [pro] heeft gewerkt
d	che lei ha lavorato dat zij heeft gewerkt

2.1.2. Haegeman (1990, 1992: 45-106)

Voor de constructies met verdubbeling heb ik in mijn eigen publicaties (Haegeman 1990, 1992) gesteld dat het clitische pronomen *ze* het subjectargument van het werkwoord is en dat de reduplicator *zij* een emphatische functie heeft.⁽¹²⁾ Ik ging ervan uit dat een clitisch subject direct kon incorporeren in een functioneel hoofd (via incorporatie in het hoofd AgrS dat zelf wordt verplaatst naar Fin, of via directe incorporatie in Fin) en dat de canonieke plaats van het subject, de specificiederpositie van AgrS, daardoor beschikbaar bleef voor een eventuele reduplicator. De combinatie van de congruentiekenmerken op het voegwoord *dat* en de grammaticale kenmerken van het clitische element in Fin laten het toe aan de lege specificiederpositie van AgrS persoons-, geslachts- en getalskenmerken toe te kennen. In combinatie met een focuskenmerk worden die kenmerken dan uitgespeld door een beklemtoond voornaamwoord met de overeenkomende kenmerken.

(9)	C	Fin		AgrSP
	<i>dat</i> _{SG}	<i>ze</i> _{3VR}	[3VR-SG]	⇒ pro (geen verdubbeling)
	<i>dat</i> _{SG}	<i>ze</i> _{3VR}	[3VR-SG+EMPH]	⇒ <i>ZIJ</i> (verdubbeling)

Het verschil met VC&VK is dat in mijn analyse het clitische element *ze* het subjectargument is van het werkwoord, en dat de reduplicator *zij* de combinatie van de morfologische kenmerken van het voegwoord en het clitische subject realiseert, terwijl voor VC&VK het clitische element *ze* de reduplicator is (een soort flectie in het functionele hoofd AgrS) en het argument van het werkwoord gerealiseerd wordt door het sterke pronomen *zij* (zie tabel 1).

---

persoon verwijzen, is dat in het Lapscheurse dialect niet het geval. Ik verwijs ook naar Zribi-Hertz (2000) voor gelijkaardige observaties in verband met de interpretatie van de Franse sterke pronomina. Op dit punt ga ik hier niet verder in.

⁽¹²⁾ De Vogelaar (in voorbereiding) neemt ook aan dat het pronomen *ze* het argument van het werkwoord is.

2.1.3. Een vergelijking met subjectverdubbeling in enkele Romaanse talen

Er is geen verdubbeling als het subject gerealiseerd wordt door een naamwoordgroep:⁽¹³⁾

- (10) a   *dat ze de deur gesloten is
               *dat ze die oudste dochter gesloten is
        b   dat de deur gesloten is
               dat die oudste dochter gesloten is

Uit de uiteenzetting van VC&VK blijkt niet direct waarom het clitische element *ze* in dergelijke zinnen het flectie-element in AgrS niet kan realiseren. Structureel gezien zou dat in elk geval geen probleem mogen zijn want een clitisch element *ze* in het hoofd AgrS laat de specificeerderplaats van AgrS vrij voor de naamwoordgroep (zie structuur (5)).

In vergelijkbare situaties in andere talen zien we dat een clitisch flectie-element verdubbeling door een naamwoordgroep wel degelijk toelaat. In een aantal Noord-Italiaanse dialecten, bijvoorbeeld (Rizzi 1986, 2000: 80-95, Brandi en Cordin 1989: 113-121, Poletto 1995: 275, 2000: 11-30), vinden we combinaties van een clitisch element met een naamwoordgroep als subjectargument. Het clitische element *la* in het dialect van Trentino (11) wordt door Rizzi geanalyseerd als een flectie-achtig element in AgrS. Dit element kan worden gecombineerd met een naamwoordgroep in de specificeerderpositie (11a). Het clitische element kan ook zonder naamwoordgroep functioneren (11b). In dit laatste geval neemt Rizzi aan dat *la* een leeg voornaamwoord ('pro') in zijn specificeerderpositie identificeert:

- (11) a   La Maria no la parla. (Rizzi 2000: 82; Trentino)
               de Maria NEG CL spreekt
               'Maria spreekt niet.'

⁽¹³⁾ De Vogelaer (in voorbereiding) signaleert dat dit soort verdubbeling door een naamwoordgroep wel voorkomt, maar in beperkte mate. Gent is een van de gebieden is waar dergelijke verdubbeling voorkomt, en De Vogelaer vermoedt dat de constructie zelfs een Gentse oorsprong heeft. Anecdootisch kan ik het voorkomen van deze constructie zeker bevestigen in voorbeelden zoals (i):

(i) Maar, zegt hij Maurice, we kunnen beter terugrijden.

Hoewel VC&VK (2002b) subjectverdubbeling in het Gentse dialect behandelen, signaleren ze deze constructie niet.

- b   [pro] No la parla.
               [pro] NEG CL spreekt
               ‘Ze spreekt niet.’

In hedendaagse varianten van het gesproken Frans waar subject-pronomina als clitische elementen worden geïnterpreteerd (Zribi-Hertz 1994: 461-66) kan een clitisch subject ook worden gecombineerd met een naamwoordgroep (11c):

- (11)   c   Pierre il mange toujours du pain.
               Pierre hij eet altijd brood
               ‘Pierre eet altijd brood.’

Mijn eigen analyse van verdubbeling in het Lapscheurse dialect sluit een verdubbeling van een clitisch element door een naamwoordgroep uit. Zoals gezegd, ga ik ervan uit dat verdubbeling mogelijk is als de canonieke subjectpositie, d.w.z. de specificieerderpositie van AgrS, niet ingenomen wordt door het subjectargument. Deze voorwaarde kan enkel vervuld worden als het subjectargument zelf een clitisch element is dat kan incorporeren in een functioneel hoofd. Deze voorwaarde is niet vervuld in (10a) omdat de naamwoordgroep (*de deur*, *de oudste dochter*) het subjectargument van de zin is en de specificieerderpositie van AgrS inneemt. De naamwoordgroep is geen clitisch element en kan bijgevolg niet incorporeren in Fin.⁽¹⁴⁾ Als de naamwoordgroep het subjectargument is, dan kan het clitische element *ze* niet ook het subjectargument zijn. Bovendien spelt een reduplicator enkel de grammaticale kenmerken uit van het vervoegde werkwoord/voegwoord en van het clitische element. Er kunnen geen lexicale componenten toegevoegd worden aan het verdubbeld element.

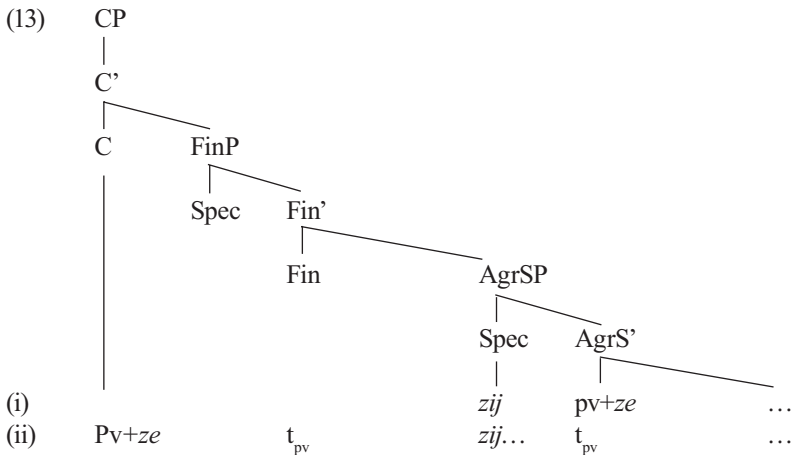
(12)		C	Fin			AgrSP
	variant (ia)	<i>dat</i> _{SG}	<i>ze</i> _{3/R}	[3SG-VR]	⇒	pro
	(ib)	<i>dat</i> _{SG}	<i>ze</i> _{3/R}	[3SG-VR+EMPH]	⇒	<i>zij</i>
	(verdubbeling)					
	variant (ii)	<i>dat</i> _{SG}				<i>de deur</i>

⁽¹⁴⁾ Men neemt aan dat een naamwoordgroep gelegitimeerd wordt via zijn casus en dat het subject zijn (nominatief)-casus krijgt in de specificieerderpositie van AgrSP (zie Haegeman 1990: 341-5 voor een samenvatting van Rizzi en Roberts 1989). Een clitisch element hoeft geen casus te krijgen omdat het direct via een functioneel hoofd kan worden gelegitimeerd.

Zoals verder besproken in paragraaf 3 nemen VC&VK aan dat het element *ze* ook een niet-clitisch zwak pronomen kan zijn, dat getopicaliseerd kan worden..

2.2. Verdubbeling rechts van de persoonsvorm

De analyse van verdubbeling van pronomina rechts van de persoonsvorm loopt analoog aan die waar verdubbeling plaatsheeft rechts van het voegwoord.⁽¹⁵⁾ Men gaat er in de generatieve grammatica van uit dat de persoonsvorm in de tweede positie in de zin de plaats inneemt die door het voegwoord wordt ingenomen in ingebedde zinnen.⁽¹⁶⁾ Inversie is het gevolg van de verplaatsing van de persoonsvorm naar het functionele hoofd C, de positie van het voegwoord. VC&VK stellen dat de persoonsvorm eerst links adjungeert aan AgrS (i), waar hij het clitische element oppikt, en zich dan via Fin naar C verplaatst (ii):

De reeds gestelde vragen rijzen ook hier. Waarom laat het flectie-element *ze* in AgrS enkel *zij* als subjectargument toe in de specificerderpositie? Wat gebeurt er als er geen verdubbeling is? In mijn eigen analyse is het clitische element *ze* het subjectargument en is de verdubbeling het gevolg van het uitspellen van de

⁽¹⁵⁾ De data beschreven in De Vogelaer (in voorbereiding) bevestigen dat in de meeste dialecten subjectverdubbeling rechts van voegwoorden en subjectverdubbeling bij inversie gelijklopen.

⁽¹⁶⁾ Als men rekening houdt met de gearticuleerde structuur van het voegwoord-domein (Rizzi 1997) wordt de analyse complexer. Zie onder meer Haegeman (1996b, 2004a: 230-35), Platzack (1998), Boeckx (2001) en Grewendorf (2004).

combinatie van morfologische kenmerken van het vervoegde werkwoord en het clitische element. Deze kenmerken worden enkel uitgespeld in combinatie met klemtoon.

3. De rechte volgorde

3.1. Overzicht van de analyses

Het derde geval van verdubbeling betreft zinstypes met rechte volgorde, geïllustreerd in het Lapscheurse voorbeeld (1c), hier herhaald in (14a); opnieuw bestaat er een variant zonder verdubbeling (14b).

- (14) a Ze heeft zij gisteren gewerkt.
b Ze heeft gisteren gewerkt

In mijn eigen analyse wordt de rechte volgorde vrij analoog geanalyseerd aan de geïnverteerde volgorde: *ze* is het argument van het werkwoord en *zij* is de verdubbelaar. Als enige verschil stelde ik dat in de rechte volgorde het element *ze* syntactisch een zwak pronomen is dat slechts fonologisch aanleunt bij het werkwoord.

VC&VK nemen aan dat ook in de rechte volgorde *zij* het argument van het werkwoord is; het element *ze* wordt beschouwd als een getopicaliseerd zwak pronomen. Tabel 2 vat de gelijkenissen en de verschillen samen.

	VC&VK	Haegeman, De Geest
<i>Ze</i>	Zwak pronomen Topic (in specificerder van C)	Zwak pronomen Argument
<i>Zij</i>	Argument	Emfatisch verdubbelend element

Tabel 2: status van *ze/zij* in rechte volgorde

Ik zal de analyses hierna meer in detail bespreken en vergelijken.

3.1.1. Haegeman (1990, 1992: 65-68)

Zowel VC&VK als ikzelf nemen aan dat bij rechte volgorde *ze* syntactisch geen clitisch element is. Die aanname is gebaseerd op theoretische overwegingen. De rechte volgorde moet voldoen aan de Germaanse V2-vereiste, de verplichting

dat de persoonsvorm voorafgegaan wordt door één maximale constituent. Het is niet duidelijk dat een clitisch element als eerste constituent aan de V2 vereiste kan voldoen. In Haegeman (1990) en in Haegeman (1992) stel ik daarom dat het onbeklemtoonde subjectpronomen in de rechte volgorde een maximale constituent is die fonologisch proclitisch is. Ik citeer:

The clitic *ze* retains its full phrasal status (1990:352).

We conclude that the WF subject clitic must be able to count as a maximal projection which occupies [Spec,CP]. ...being morphologically a clitic, ... *ze* must eventually cliticise on C. Tomaselli (1988, 1989) argues that the German unstressed subject pronoun ... cliticizes to C at PF. (1992: 97)

Deze hypothese liet me toe te verklaren dat het element *ze* volstaat voor het voldoen aan de V2 vereiste. In de terminologie van recentere theoretische ontwikkelingen is dit voorstel volstrekt verenigbaar is met de analyse van *ze* als een zwak pronomen.⁽¹⁷⁾

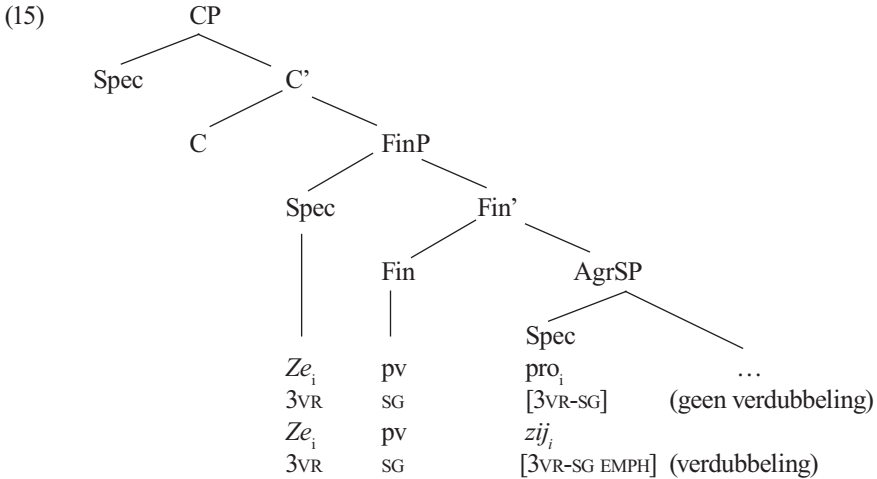
Voor de constructies met rechte volgorde en zonder verdubbeling zou men kunnen stellen dat een zwak subjectpronomen *ze* direct verplaatst wordt naar de specificieerderpositie van het hoofd Fin. Ik volg hierin mijn eigen recentere analyse (Haegeman 2004a: 230-35), die rekening houdt met de complexe structuur van het voegwoorddomein (Rizzi 1997), en die ervan uitgaat dat het functionele hoofd Fin een cruciale rol speelt in het bepalen van de tweede plaats van de persoonsvorm (zie ook Branigan 1996: 62-3, Platzack 1998: 58-9, Grewendorf 2004).⁽¹⁸⁾Via proclisis in de fonologische component wordt *ze* morfologisch geïdentificeerd.⁽¹⁹⁾ Er wordt een congruentierelatie gelegd tussen het element in de specificieerderplaats van Fin en de lege specificieerderpositie

⁽¹⁷⁾ Het is mij niet duidelijk op wat voor basis VC&VK menen te moeten beweren (VC&VK 281) dat ik aanneem dat het pronomen syntactisch een clitisch element is. Ik citeer: ‘the above mentioned authors [Haegeman en de Geest, lh] have failed to notice that pronominal doubling in subject-initial main clauses does not involve a clitic in first position, but rather a weak pronoun’. (VC&VK 281).

⁽¹⁸⁾ De gearticuleerde structuur van het voegwoorddomein is pas midden de jaren 90 uitgewerkt.

⁽¹⁹⁾ Deze vrij complexe analyse was, zoals vermeld, gebaseerd op de gelijkaardige analyse voor Franse complexe inversie van Rizzi en Roberts (1989) en is nu natuurlijk aan herziening toe. Verdubbeling zou bijvoorbeeld kunnen worden behandeld als een realisatie van het spoor van het subject, een optie die VC&VK in een andere context overwegen (2002a: 63). In deze hypothese zou er ook een minimaal verschil zijn tussen structuren met en zonder verdubbeling.

van AgrS, die casus krijgt van AgrS en dus ook morfologisch geïdentificeerd kan worden. Bij verdubbeling spelt *zij* de beklemtoonde combinatie uit van de grammaticale kenmerken van *ze* en van de persoonsvorm (cf. (9)).

Mijn analyse bood een verklaring voor de beperking dat het subject links van de persoonsvorm ingeval van verdubbeling zwak moet zijn, omdat enkel dit type subject via het proces van proclisis morfologisch geïdentificeerd kon worden. Voor het Lapscheurse dialect komt deze beperking overeen met de data: enkel zwakke pronomina (die proclisis kunnen ondergaan) laten verdubbeling toe.

- (14) c *Zij heeft zij gisteren gewerkt.
 d *Marie heeft zij gisteren gewerkt.

3.1.2. VC&VK: topic doubling

In mijn voorstel is de analyse van zinnen waar het subject rechts van het voegwoord (3a) of van de persoonsvorm (3b) staat minimaal verschillend van zinnen met rechte volgorde en met verdubbeling (14a). Het zwakke element *ze* is altijd het argument van het werkwoord. Het is ofwel enclitisch in de syntaxis (waarbij het rechts van het voegwoord of van de geïnverteerde persoonsvorm staat) ofwel proclitisch in de fonologie (waarbij het links van de persoonsvorm staat).

VC&VK stellen dat het Lapscheurse (14a) met rechte volgorde een totaal ander constructietype is dan dat waarbij het clitische element rechts van het

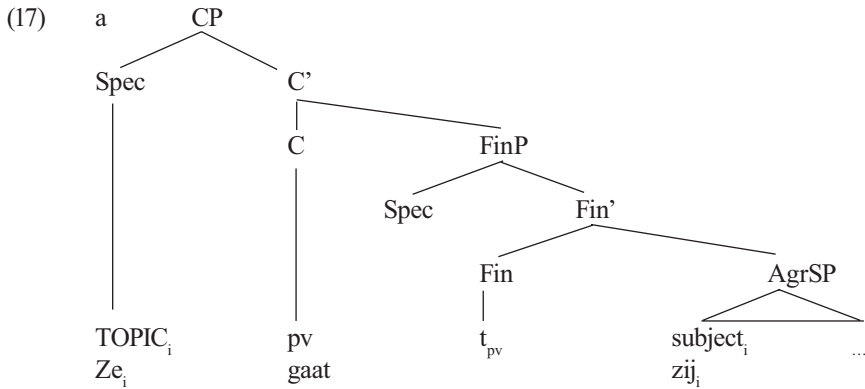
voegwoord of van de persoonsvorm staat. Ze beschouwen (14a) als analoog aan de verdubbelingen in de Wambeekse voorbeelden in (2), hier herhaald onder (16)

(16)	a	*Me/ We gojn ze waaile nui ojsh bringen. we gaan ze wij naar huis brengen 'We gaan ze naar huis brengen.'	(Wambeek)
	b	Waaile gojn ze waaile nuir ojsh bringen. wij gaan ze wij naar huis brengen 'Wij gaan ze naar huis brengen.'	(C&K: 282: 3)
	c	Marie muu zaai ie nie kommen. Marie moet zij hier niet komen 'Marie moet hier niet komen.'	(C&K: 202: 5)

VC&VK nemen ook aan dat in (16a) het pronominale element links van de persoonsvorm geen clitisch element is. De motivatie voor hun analyse is dat in het Wambeekse dialect de vorm *me*, de clitische variant van het voornaamwoord voor de eerste persoon meervoud, niet mogelijk is.⁽²⁰⁾ In het Wambeekse dialect kan de constituent links van de persoonsvorm gerealiseerd worden als een zwak pronomens (16a), een sterk pronomens (16b) of een naamwoordgroep (16c). VC&VK stellen dat we hier te maken hebben met 'topic doubling'. Het subject links van de persoonsvorm is getopicaliseerd in een hogere specificieerderpositie in het voegwoorddomein. Het verdubbelende element in de specificieerder van AgrS is het argument van het werkwoord.

⁽²⁰⁾ Zoals hierboven al aangehaald kan men ook aanvoeren dat het eerste element een maximale projectie moet zijn omdat het aan de V2-bepanking moet voldoen. Ik merk terloops op dat de *me*-vorm in het Lapscheurse dialect wel degelijk de enige bruikbare vorm is voor de zwakke vorm van het voornaamwoord van de eerste persoon meervoud ('we'):

(i)	Me gaan ze (wunder) naar huis doen we gaan ze (wij) naar huis doen.	(Lapscheurs)
-----	--	--------------

Ze zeggen verder:

This element [het getopicaliseerde element, lh] forms a chain with the lower subject to receive a value for case and a theta role (2002b: 297).

De voorwaarden waaraan de keten ('chain') <TOPIC_i, subject_i> moet voldoen worden niet gepreciseerd, maar we kunnen aannemen dat de bewuste keten dezelfde kenmerken zal hebben als bij een topicalisatieconfiguratie in talen zoals het Frans:

- (17) b Lui_i, je ne l_i'ai pas vu.
 hem_i ik *ne* hem_i heb niet gezien
 'Ik heb hem niet gezien.'
- c Pierre_i, il_i n'est pas encore là.
 Pierre_i, hij_i *ne* is nog niet daar
 'Pierre is er nog niet.'

Een gelijkaardige co-indexatie tussen een vooropgeplaatst element en een pronomen vinden we ook in het Lapscheurse voorbeeld (17d): het vragende pronomen *wie* wordt hier geïnterpreteerd als de bezitter, dit via ketenvorming met het bezittelijke voornaamwoord *zen* in de bijzin (Haegeman 2004a: 224-28).

- (17) d Wie_i zei-je dat je vroeger nog gewerkt hebt voor zen_i zoon?

Om de ongrammaticaliteit van de constructies in (14c-d) in het Lapscheurs te verklaren nemen VC&VK aan dat, terwijl in het Wambeekse dialect een getopicaliseerd subject op verschillende manieren kan worden gerealiseerd, een

getopicaliseerd subject in het Lapscheurse dialect enkel gerealiseerd kan worden als door zwak pronomen.

3.2. Problemen voor topicalisatie

3.2.1. Rechte volgorde zonder verdubbeling

Uiteraard laat de analyse VC&VK toe om de correcte volgorde *ze* + persoonsvorm af te leiden, maar er blijven een aantal vragen onbeantwoord. Bijvoorbeeld is het niet meteen duidelijk hoe VC&VK de rechte volgorde afleiden als er geen verdubbeling is (18).

- (18) a Ze gaat naar Gent.
 b Marie gaat naar Gent.
 c Men zuster gaat naar Gent.

Uit hun uiteenzetting (VC&VK 294-5) komt wel naar voren dat de auteurs aannemen dat niet alle onderwerpen links van de persoonsvorm getopicaliseerd zijn. Dit is inderdaad een logische conclusie aangezien we ook loze subjecten links van de persoonsvorm vinden.

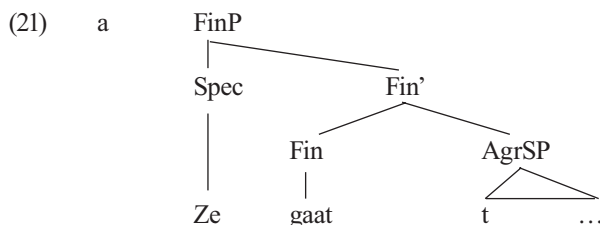
- (19) a 't is nu weer aan 't regenen.
 b 't is niet waar dat Marie weggaat.
 c 't zitten daar veel te veel muggen.
 d 't was niet veel volk in de kerk.

In deze gevallen is het heel onwaarschijnlijk dat het loze subject 't getopicaliseerd zou zijn. In het gesproken Frans, bijvoorbeeld, kan een sterke vorm van een vooropgeplaatst subjectvoornaamwoord verdubbeld wordt door een clitisch / zwak pronomen (zie onder meer Zribi-Hertz 1994). Verdubbeling is niet mogelijk bij een loos subject:

- (20) a Lui, il a dit cela.
 HII, hij heeft dat gezegd
 'Hij heeft dat gezegd.'
 b *Lui, il pleut.⁽²¹⁾
 Hij, hij regent

⁽²¹⁾ (20b) is niet ongrammaticaal omdat het sterke pronomen lui ('hem') altijd naar een menselijke referent moet verwijzen. Zribi-Hertz (2000) toont aan dat sterke

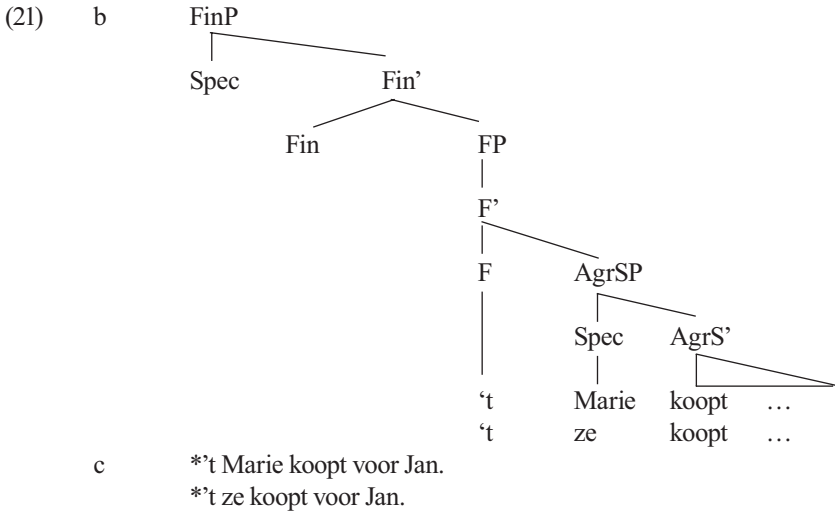
Dit betekent dat VC&VK moeten toelaten dat in de rechte volgorde zonder verdubbeling het subject niet noodzakelijk getopicaliseerd is en dat het ook op een lagere plaats in de zin kan staan. Eén mogelijkheid is dat dit de specificieerderpositie van FinP is, zoals al gesteld in mijn eigen analyse (Haegeman 1996b, 2004a: 230-35).

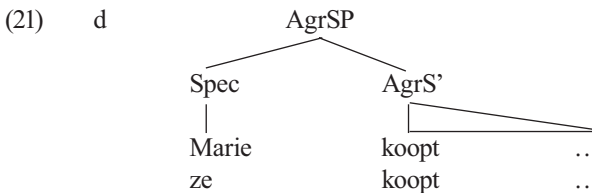
Volgens mijn eigen analyse zijn alle subjectsinitiële zinnen wel degelijk CPs, maar staat het subject in een lagere positie binnen de CP dan een ander vooropgeplaatst argument. Een alternatief zou kunnen zijn dat niet alle subjectsinitiële zinnen CPs zijn. Men zou kunnen stellen dat de specificieerderpositie van AgrS staat en het werkwoord in AgrS (21b) (cf. Travis 1984, Zwart 1993: 191-195, 1997a: 207-212, 1997b: 254, 2001: 41). Op deze hypothese wil ik even verder ingaan. Ze wordt namelijk problematisch als we rekening houden met de distributie van de clitische objecten in het Wambeekse dialect, die in paragraaf 4 hieronder uitvoerig wordt besproken. VC&VK stellen dat clitische objectpronomina in het Wambeekse dialect altijd naar een functioneel hoofd tussen Fin en AgrS verplaatst worden (zie ook paragraaf 4 in verband met het Lapscheurse dialect). Als bij rechte volgorde het niet-verdubbelde subject in de specificieerder van AgrS staat en als de persoonsvorm in AgrS staat dan moet volgens die analyse een clitisch object in het Wambeeks aan het subject voorafgaan, wat niet waarschijnlijk is. Zo'n volgorde zou in het Lapscheurse dialect in elk geval totaal ongrammaticaal zijn (21c).

---

pronomina in het Frans niet verplicht naar menselijke referenten verwijzen. Zie ook paragraaf 2.1.3.

Als in hoofdzinnen met rechte volgorde het niet-verdubbelde subject in de specificerderspositie van AgrSP staat en als de hogere positie van het clitische object helemaal niet beschikbaar is (21d), dan voorspellen VC&VK dat in het Wambeekse dialect zinnen met rechte volgorde en zonder verdubbeling geen clitisch object kunnen bevatten.

Ik signaleer dat de hierboven beschreven data een empirisch argument bieden voor een analyse van V2 waarbij de persoonsvorm altijd naar het voegwoord-domein verplaatst wordt, ook bij rechte volgorde, zoals gesteld door Vikner en Schwartz (1996: 11) en Haegeman (1996b, 2004a: 230-35). De data vormen een probleem voor een analyse zoals die van Travis (1984) en die van Zwart (1993: 191-195, 1997a: 207-212), voor wie bij rechte volgorde het subject in de specificerderspositie van AgrS staat.⁽²²⁾

⁽²²⁾ Ik hoop dit punt nog verder uit te werken in later onderzoek.

3.2.2. Ingebedde topicalisatie

VC&VK tonen hoe hun analyse het toelaat te verklaren dat een Wambeekse zin als (22a) uitgesloten is omdat ingebedde topicalisatie ongrammaticaal is, zoals getoond in (22b):

- (22) a *k paus Marie da zaai merge komt. (Wambeek: VC&VK 298: (36))
 ik denk Marie dat zij morgen komt
 b *k paus daun boek da Jef gelezen eet. (Wambeek: VC&VK 298: (37))
 ik denk dat boek dat Jef gelezen heeft

Ik signaleer hierbij een verschil tussen (22a) en (22b): in (22a) is er topicalisatie met verdubbeling door een pronomen, in (22b) is er topicalisatie zonder verdubbeling. Ik heb elders uitvoerig aangetoond dat topicalisatie met verdubbeling een andere distributie heeft dan topicalisatie zonder verdubbeling (Haegeman, 2004b: 172-186, te verschijnen).

De Lapscheurse variant voor (22a) met ingebedde vooropplaatsing van *ze* is uitgesloten (22c), en dat geldt ook voor de Lapscheurse variant van (22b) met een ingebedde objectstopicalisatie (22d):

- (22) c *k vermoed ze dat zij morgen komt.
 (Lapscheure)
 d *k vermoed dat huis dat Valère niet gezien heeft.
 (Lapscheure)

Hoewel de Lapscheurse voorbeelden in (22c) en (22d) inderdaad allebei onmogelijk zijn, is er voor mij een gradatie: (22d) is iets minder onaanvaardbaar dan (22c). Bovendien wordt (22d), in informeel taalgebruik, iets meer aanvaardbaar met een pauze na *dat huis* en een verdubbeld zwak pronomen in de bijzin:

- (22) e ??k vermoed dat huis dat Valère het niet gezien heeft. (Lapscheure)

Die gradatieverschillen in grammaticaliteit volgen niet uit de analyse van VC&VK. Als objectstopicalisatie in een ingebedde zin in het Lapscheurs beter wordt door het invoegen van een verdubbeld pronomen (22e), waarom leidt dezelfde verdubbeldingsstrategie dan niet tot hetzelfde grammaticaliteitsoordeel voor wat wordt geanalyseerd als ingebedde subjectstopicalisatie (22c)?

3.2.3. Lange topicalisatie

Gelijkaardige problemen rijzen bij zogenaamde ‘lange topicalisatie’, waarbij een element uit de ingebedde zin naar de hoofdzin vooropgeplaatst wordt. Deze constructie wordt door VC&VK niet behandeld. In het Lapscheurse dialect is lange topicalisatie zeker mogelijk:

- (23) a   Dat huis vermoed ik dat ze nog niet gezien heeft.
 b   Morgen vermoed ik dat ze gaan komen.

VC&VK nemen aan dat de Lapscheurse subjectverdubbeling bij rechte volgorde een gevolg is van topicalisatie van een zwak subjectpronomen (topic doubling). Hieruit volgt dus dat volgens deze auteurs een zwak pronomen kan worden getopicaliseerd. Dan rijst de vraag waarom lange subjectstopicalisatie van het zwakke subjectpronomen met verdubbeling in de ondergeschikte zin niet mogelijk is.

- (23) c   *Ze vermoed ik dat zij morgen niet gaat komen.
 d   *Ze vermoed ik dat zij gaat geslaagd zijn.

Volgens de analyse van VC&VK zou het zwakke pronomen *ze* in de specificerdepositie van de CP van de hoofdzin moeten kunnen staan en daar functioneren als topic. Het eigenlijke subject (*zij*) zou in de canonieke subjectpositie van de ingebedde zin staan. VC&VK zouden kunnen stellen dat dergelijke voorbeelden uitgesloten zijn omdat er geen keten $\langle ze_i, zij_i \rangle$ wordt gevormd tussen het getopicaliseerde subject *ze* en het eigenlijke subjectargument *zij*, en dat bijgevolg het vooropgeplaatste subject geen casus / thematische rol krijgt (cf. VC&VK 2003: 297 i.v.m. ketenvorming). Dit zou kunnen volgen uit een strikte lokaliteitsbeperking op de ketenvorming tussen *ze* en *zij*. Maar er wordt in het artikel niet duidelijk gesteld dat de relatie tussen de vooropgeplaatste topic en het verdubbelende pronomen strikt lokaal beperkt is. Een dergelijke beperking volgt zeker niet uit een topicalisatieanalyse: in het Frans kan een getopicaliseerd subject wel hernomen worden door een niet-lokaal pronomen:

- (24) a   Cet étudiant_i, je ne pense pas [qu’il_i ait réussi].
               deze student, ik denk niet dat hij geslaagd is
               ‘Ik denk niet dat deze student geslaagd is.’
 b   Lui_i, je ne crois pas [qu’il_i puisse comprendre cela].
               Hij, ik *ne* geloof niet dat hij kan begrijpen dat
               ‘Ik geloof niet dat hij dat kan begrijpen.’

Ook in de possessieve constructies in het Lapscheurse voorbeeld (17), hier herhaald als (24c), wordt een niet-lokale relatie gelegd tussen een vooropgeplaatst vragend element *wie* in de hoofdzin en een pronomen in de bijzin:

- (24) c Wie_i zei-je [dat je vroeger nog gewerkt hebt voor zen_i zoon]?

Minimaal moeten VC&VK dus stipuleren dat ‘topic doubling’ van het subject in het Lapscheurse dialect onderworpen is aan een (uitzonderlijke) strikte lokaliteitvoorwaarde⁽²³⁾ die niet geldt voor ‘topic doubling’ in de Romaanse talen en die ook niet van toepassing is op de relatie tussen een vragend voornaamwoord en een resumptief possessief pronomen in het Lapscheurse dialect zelf. De constructie is dus duidelijk verschillend van andere gevallen van ‘topic doubling’. De verschillen worden niet besproken of verklaard.

Door de analyse die ikzelf heb voorgesteld worden zinnen zoals (23c,d) uitgesloten: Het pronomen *ze* staat in de specificieerderpositie van FinP. De kenmerken van het subject in de specificieerder van Fin in combinatie met de congruentiekenmerken van de persoonsvorm in Fin kunnen enkel een onderwerp identificeren via een strikt lokale relatie.

3.2.4. Topicalisatie van zwakke pronomina

VC&VK's uitbreiding van de topicalisatieanalyse van verdubbeling naar het Lapscheurse dialect leidt tot verdere vragen. In de eerste plaats rijst de vraag of zwakke pronomina kunnen worden getopicaliseerd. Van Riemsdijk en Zwarts (1997: 20) zeggen hierover: ‘unstressed pronouns cannot be topicalised’ en Zwart (1990: 80) schrijft: ‘clitics (or, more generally, unstressed elements) cannot move to [Spec,CP]’. Voor een aantal Germaanse dialecten werd wel gesteld dat zwakke objectpronomina vooropgeplaatst kunnen worden als topics (Cooper 1999 voor het Duits van Zürich), maar in het Lapscheurse dialect is dit niet mogelijk.⁽²⁴⁾ Zwakke subjectpronomina kunnen aan de persoonsvorm voorafgaan (25a), maar objectpronomina kunnen enkel in de eerste positie vóór de persoonsvorm

⁽²³⁾ Voor een recente definitie van lokaliteit zie onder meer De Crousaz en Shlonsky (2003: 419), VC&VK (2003: 63-4).

⁽²⁴⁾ Ik voeg hier ook aan toe dat in het Duits van Zürich, waar volgens Cooper topicalisatie van een zwak objectpronomen mogelijk is, topicalisatie van het objectpronomen es nog steeds niet mogelijk is:

- (i) *Es habe ich getötet (Cooper 1999: 722, haar voorbeeld (28))
 het heb ik gedood
 ‘Ik heb het gedood.’

staan als ze sterk zijn (25b,c): *jen* is het zwakke objectpronomen voor de tweede persoon enkelvoud ('je'), *jun* is de sterke variant ('jou').

- (25) a Ze heeft zij dat gezegd.
 b *Jen heeft ze niet gezien.
 c JUN heeft ze niet gezien.

3.2.5. Rechte volgorde en loze subjecten

De Lapscheurse data in (26) zouden kunnen worden geïnterpreteerd als een voorbeeld van verdubbeling waarin een onpersoonlijk subject 't verdubbeld wordt door een sterke vorm 'tet'. Deze zinnen hebben iets emfatisch, de spreker drukt verrassing uit, of irritatie. Volgens de analyse van VC&VK moet dan worden aangenomen dat het onpersoonlijke subject 't in eerste positie getopicaliseerd is. Dit lijkt me problematisch omdat topicalisatie van een onpersoonlijk subject bijvoorbeeld niet mogelijk is (zie (20b)).

- (26) a 't is tet nu weer aan 't regenen.
 b 't is tet nie waar dat Marie weggaat !
 c 't zitten tet daar veel te veel muggen.
 d 't was tet gisteren weer niet veel volk in de kerk.

Ik signaleer echter dat de data in (26) niet sluitend zijn omdat *tet* in het Lapscheurse dialect ook gebruikt wordt in andere contexten voor een emfatisch effect (zie Haegeman 1986: 128-30). Bovendien zijn de data voor mij niet helemaal duidelijk. Er is bijvoorbeeld variatie in de realisatie van het verdubbelende element bij een onpersoonlijk subject 't. Sommige sprekers gebruiken als reduplicator voor een loos onderwerp *ie* of *jij*, een vorm van het mannelijke pronomen. Voor een gedetailleerde beschrijving van verdubbeling bij loze onderwerpen zie ook De Vogelaer (in voorbereiding) en Barbiers, Bennis, De Vogelaer, Devos en van der Ham (2005).

Als er inderdaad verdubbeling mogelijk is met een onpersoonlijk subject links van de persoonsvorm in het Lapscheurse dialect, zouden VC&VK uiteraard een alternatieve structuur kunnen voorstellen, gebaseerd op de structuur in (15/21a) (zie Haegeman 2004a: 230-35). In een dergelijke structuur bevindt het subject links van de persoonsvorm zich in de specificeerderpositie van Fin, en realiseert het element *tet* in de specificeerderpositie van AgrS de grammaticale kenmerken van het verplaatste subject. Maar dan rijst uiteraard de vraag of ook de andere Lapscheurse voorbeelden waar een zwak subjectpronomen links staat

van de persoonsvorm en door een sterk pronomen rechts van de persoonsvorm verdubbeld wordt, niet in aanmerking komen voor de alternatieve analyse. Dit zou betekenen dat men de Wambeekse data niet langer als een model beschouwt voor de Lapscheurse data⁽²⁵⁾ en dat er twee constructietypes met twee verschillende analyses bestaan. Alle Lapscheurse gevallen van verdubbeling zijn dan via een vrij gelijkaardig stramien af te leiden; in het Wambeekse dialect bestaat er een extra optie van topicalisatie met pronomenverdubbeling, die niet voorhanden is het Lapscheurse dialect. Dit soort variatie is niet ongewoon: in de Romaanse talen wordt een getopicaliseerd element verdubbeld door een clitisch element, terwijl dat in het Engels, bijvoorbeeld, niet het geval is.

- (27) a   Ce livre-ci, je ne *(le) veux pas.
               dit boek-hier, ik *ne* het wil niet
       b   This book, I don't want.
               dit boek, ik wil niet

VC&VK bespreken objectstopicalisatie niet. In het Lapscheurse dialect staat objectstopicalisatie nooit verdubbeling toe. Men kan zich afvragen hoe verdubbeling uitgesloten wordt als een object getopicaliseerd wordt:

- (28) a   Dat huis kent Marie (*het) wel.
       b   Haar kent Marie (*ze/haar) wel.

Dat in het Lapscheurse dialect verdubbeling enkel mogelijk zou zijn bij vooropplaatsing van een zwak pronomen, en dus uitgesloten is in (28a,b), is op zich een vreemde beperking. Overigens is in dit dialect verdubbeling van een (vragende) naamwoordgroep wel mogelijk bij possessiefconstructies (zie ook voorbeeld (17d), voor verdere voorbeelden: Haegeman (2004a: 224-28)).

- (28) c   Welke schrijver zei je dat je nog voor zen vader gewerkt hebt?

⁽²⁵⁾ De mogelijkheid rijst dan uiteraard ook dat alle Wambeekse verdubbelingsconstructies met een zwak subjectpronomen in rechte volgorde een structuur hebben zoals die in (15/21a), hier voorgesteld voor de analoge constructies in het Lapscheurse dialect.

4. Enkele verschillen tussen het Wambeekse dialect en het Lapscheurse dialect

De lezer zal misschien opmerken dat, ondanks de hierboven beschreven problemen, de uniforme (topicalisatie)-analyse van subjectverdubbeling in de rechte volgorde methodologisch aantrekkelijk is omdat ze één analyse biedt voor alle verdubbelingen bij rechte volgorde in het Wambeekse dialect én die in het Lapscheurse dialect. Bovendien bestaat topic-doubling ook in de Romaanse talen. Eén analyse voor subjectverdubbeling in de twee dialecten is uiteraard *a priori* te verkiezen boven afzonderlijke analyses naar gelang van het dialect. Maar de economie is m.i. slechts schijn. VC&VK hebben tenminste drie analyses nodig: (i) een analyse voor de verdubbeling rechts van de geïnverteerde persoonsvorm of het voegwoord, met het clitische element in AgrS, (ii) een tweede analyse voor voorbeelden van rechte volgorde met een zwak subjectpronomen en zonder verdubbeling, (iii) de topicalisatie-analyse voor verdubbeling in de rechte volgorde. Bovendien zal er een vrij groot verschil bestaan tussen de analyses voor (ii) en (iii). Ten slotte rijst in de context van de topicalisatie-analyse de vraag hoe een lange subjecttopicalisatie met verdubbeling wordt uitgesloten en waarom de topicalisatie in de dialecten verschilt van Romaanse voorbeelden van ‘topic doubling’.

In mijn eigen analyse is het enige verschil tussen de drie varianten van verdubbeling in de Lapscheurse voorbeelden in (1), herhaald als (29a-c), dat bij rechte volgorde (29c) het onbeklemtoond pronomen een zwak pronomen is, en dat het bij inversie (29a,b) een clitisch element is dat reeds in de syntaxis incorporeert. Dit verschil nemen VC&VK overigens ook over.

- (29) a   dat ze zij gisteren gewerkt heeft
       b   Heeft ze zij gisteren gewerkt?
       c   Ze heeft zij gisteren gewerkt.

De identificatierelatie tussen het clitische element en de reduplicator is volgens mijn analyse lokaal, wat lange topicalisatie uitsluit.

Het is dan wel zo dat ik voor de topicalisatie in de Wambeekse voorbeelden (16b,c), hier herhaald als (29d,e), een alternatieve analyse moet voorstellen, wat fundamentele structurele verschillen impliceert tussen de twee dialecten.

- (29) d   Waaile gojn ze waaile nuir ojsh bringen.   (C&K: 282: 3)
               wij gaan ze wij naar huis brengen
               ‘Wij gaan ze naar huis brengen.’
- e   Marie muu zaai ie nie kommen.   (C&K: 202: 5)
               Marie moet zij hier niet komen
               ‘Marie moet hier niet komen.’

Ik meen dat de twee Zuid-Nederlandse dialecten ook op andere vlakken structureel verschillen en ik zal dit hieronder uitvoeriger illustreren. Ik baseer mij voor het Wambeekse dialect uitsluitend op de data in het artikel van VC&VK en ik contrasteer hun data met mijn eigen data uit het Lapscheurse dialect. Voor de verdere vergelijking van het Wambeekse dialect en het Lapscheurse dialect bekijk ik de distributie van objectpronomina in het Lapscheurse dialect en vergelijk die met de beschrijving in VC&VK.

VC&VK baseren hun analyse op het Wambeekse dialect en lijken aan te nemen dat de analyse ook toegepast kan worden op het Lapscheurse dialect. Dit is m.i. niet correct. Er zijn minstens twee belangrijke verschillen tussen de dialecten:

- (i) in het Wambeekse dialect staat het clitische object altijd links van de canonieke positie van het subject, terwijl het Lapscheurse dialect een aantal andere plaatsingsmogelijkheden heeft. Dit bespreek ik in paragraaf 4.1.
- (ii) In het Wambeekse dialect kan het clitische object enkel voorkomen in finiete zinnen, terwijl in Lapscheurse infinitiefzinnen ook een clitisch object kan voorkomen. Dit bespreek ik in paragraaf 4.2.

De twee verschillen houden vermoedelijk verband met elkaar (zie paragraaf 4.3.). VC&VK vermelden de verschillen totaal niet.

Voor de bespreking van objectpronomina ga ik uit van de driedeling van Cardinaletti en Starke (1999) zoals toegepast op het Lapscheurse dialect in Haegeman (1996a: 140-43). Ik neem aan dat *ze* en *'t* clitische elementen zijn, terwijl onbeklemtoond *men*, *jen*, *em*, *eur*, *ons* en *under* zwakke pronomina zijn. Enkel de clitische elementen *ze* en *'t* kunnen links van een defniet subject voorkomen (zie Haegeman (1996a) voor voorbeelden en argumentatie).

4.1. Het clitische object staat links van het subject

In het Wambeekse voorbeeld (30a) is *ge* het clitische subjectpronomen, *t* het clitische objectpronomen, *gou* ('gij') het verdubbelende subjectpronomen, en *m* een zwak objectpronomen.

- (30) a   da-ge 't gou 'm merge nie gotj geven (VC&VK 2002b: 290:
                      voorbeeld (21))
                      dat ge het gij hem morgen niet gaat geven
                      'Dat je het hem morgen niet gaat geven.'

VC&VK stellen dat in het Wambeekse dialect een clitisch object enkel links van de specificerderpositie van AgrS kan staan. Dit betekent onder meer dat een clitisch object altijd links van een verdubbelend (sterk) subjectpronomen moet staan. Een zwak objectpronomen moet daarentegen het verdubbelend subjectpronomen volgen. De auteurs schrijven:

There is a striking distributional asymmetry between weak and strong object pronouns and full object DPs on the one hand and object clitics on the other. Whereas the former necessarily follow the subject, object clitics can *only occur immediately after the complementizer, i.e. before the subject.* (VK&VC 2003:284, mijn cursief).

De auteurs zeggen niet expliciet dat de beperking ook geldt voor het Lapscheurse dialect, maar het tegendeel wordt evenmin beweerd, laat staan geïllustreerd. Op basis van hun eerdere publicatie over verdubbeling (VC&VK 2002a: 60) krijgt de lezer ook de indruk dat VC&VK ervan uitgaan dat in het Lapscheurse dialect een clitisch object altijd naar een positie links van het subject moet worden verplaatst. Er wordt ook daar geen gewag gemaakt van andere mogelijkheden. De distributie van subject- en objectpronomina in het Wambeekse voorbeeld (30a) komt inderdaad overeen met die het Lapscheurse (30b):

- (30) b   dat ge 't gij 'm morgen niet gaat geven

In mijn idiolect is het zo dat clitische objecten links van het subject kunnen staan, maar ze kunnen zeker ook rechts van het subject staan. (31a,b) illustreren de distributie van het clitische object *t* met pronomina subjecten, (31c,d) illustreren de distributie met een naamwoordgroep als subject. In (32) illustreer ik de distributie van het clitische object *ze*. In (33) illustreer ik een aantal combinatiemogelijkheden van een lijdend voorwerp *t* met een meewerkend voorwerp *ze*:

- (31) a dat ze 't zij gisteren nog niet gekocht heeft
 b dat ze zij 't gisteren nog niet gekocht heeft
 a dat 't Valère gisteren nog niet gekocht heeft
 b dat Valère 't gisteren nog niet gekocht heeft
- (32) a dat ze ze zij gisteren nog niet gekocht heeft
 b dat ze zij ze gisteren nog niet gekocht heeft
 c dat ze Valère gisteren nog niet gekocht heeft
 d dat Valère ze gisteren nog niet gekocht heeft
- (33) a dat ze 't ze zij gisteren nog getoond heeft
 b dat ze zij 't ze gisteren nog getoond heeft
 c dat 't ze Valère gisteren nog getoond heeft
 d dat Valère 't ze gisteren nog getoond heeft

Dezelfde distributie vindt men ook bij complexe zinnen met ingebedde infinitiefzinnen.

- (34) a dat 't Marie Valère niet (en)-heeft horen zeggen
 b dat ze Marie Valère niet (en)-heeft zien kopen
 c dat 't ze Marie Valère niet (en)-heeft horen zeggen
 d dat ze 't Marie Valère niet (en)-heeft horen zeggen

Het subject van de persoonsvorm *heeft* in (34) is *Marie*; het subject van de infinitief *zeggen* is *Valère*. Dit laatste subject is verplaatst naar het domein van de hoofdzin. De verplaatsing blijkt uit het feit dat *Valère* aan de negatiemarkeerder van de hoofdzin *niet* voorafgaat. De negatie, *niet*, hoort thuis in de hoofdzin, wat wordt bevestigd door de aanwezigheid van het negatieve partikel *en* op het vervoegde werkwoord. In mijn dialect kan *en* enkel gerealiseerd worden op een vervoegd werkwoord als er een lokale relatie gelegd wordt met een negatief element (*niet, niemand, etc*) (Haegeman 1995: 146-155). In (34a) is het clitische element 't het lijdend voorwerp van het werkwoord *zeggen*. In (34b) is het clitische element *ze* het lijdend voorwerp van het werkwoord *kopen*. In (34c,d) is het clitische element 't het lijdend voorwerp en *ze* het meewerkend voorwerp van *zeggen*. We stellen dus vast dat deze clitische elementen ook verplaatst zijn vanuit de infinitiefzin naar het domein van de hoofdzin. Ze gaan zowel aan het subject van de infinitiefzin als aan dat van de hoofdzin vooraf en staan onmiddellijk rechts van het voegwoord dat de finiete hoofdzin inleidt.

In (35) zien we dat er een alternatieve volgorde mogelijk is, waarbij het clitische element aan het subject van de infinitiefzin voorafgaat, en volgt op het subject van de finiete zin. Deze volgorde is volgens VC&VK in het Wambeekse dialect uitgesloten:

- (35) a dat Marie ‘t Valère nie (en)-heeft horen zeggen
 b dat Marie ze Valère nie (en)-heeft zien kopen
 c dat Marie ‘t ze Valère niet (en)-heeft horen zeggen
 d dat Marie ze ‘t Valère niet (en)-heeft horen zeggen

Nog een mogelijkheid in het Lapscheurse dialect, geïllustreerd in (36), is de volgorde waarbij de clitische objecten het subject van de infinitiefzin volgen en dus ook niet direct rechts van het voegwoord staan. Deze gevallen zijn voor het Wambeekse dialect zoals beschreven door VC&VK ook uitgesloten.

- (36) a dat Marie Valère ‘t nie (en)-heeft horen zeggen
 b dat Marie Valère ze nie (en)-heeft zien kopen
 c dat Marie Valère ‘t ze niet (en)-heeft horen zeggen
 d dat Marie Valère ze ‘t niet (en)-heeft horen zeggen

Bij zwakke pronomina, zoals *eur* (‘haar’), zijn de plaatsingsmogelijkheden in het Lapscheurse dialect beperkter: het zwakke pronomina volgt bijvoorbeeld altijd het subject van het finiete werkwoord en bij infinitiefzinnen volgt het zwakke pronomina het subject van de infinitiefzin. Dit is, zoals eerder aangetoond, niet noodzakelijk het geval voor de clitische objecten, die een ruimere plaatsingsmogelijkheid hebben.

- (37) a dat ‘t Valère eur gisteren nog getoond heeft
 b *dat ‘t eur Valère gisteren nog getoond heeft (cf. (33c))
 c dat ‘t Marie Valère eur nie (en)-heeft horen zeggen
 d *dat ‘t eur Marie Valère nie (en)-heeft horen zeggen (cf. (34c))
 e *dat Marie ‘t eur Valère nie (en)-heeft horen zeggen (cf. (35c))
 (*met *Valère* als subject van de infinitief)

De bovenstaande voorbeelden laten zien dat in het Lapscheurse dialect verschillende posities beschikbaar zijn voor clitische objecten, dit in markante tegenstelling tot het Wambeekse dialect, zoals beschreven door VC&VK.⁽²⁷⁾

⁽²⁷⁾ Voor een verdere uitgebreide beschrijving van de plaats van objectpronomina en voor de theoretische problemen hiermee verbonden, verwijs ik naar mijn

In hun analyse stellen VC&VK dat het clitische object naar het hoofd van een functionele projectie net boven AgrSP verplaatst moet worden. Ze citeren Uriagereka (1995) als basis voor die aanname (2002b: 285). Merkwaardig is wel dat ze in dezelfde context (2002b: 285) ook verwijzen naar Sportiche (1995). Sportiche's hypothesen zijn relevant voor de distributie van clitische objectpromina in het Lapscheurse dialect. Hij neemt aan dat er in het functionele domein van het middenveld van de zin een aantal zogenaamde 'Clitic Projections' voorkomen. Dit zijn functionele projecties waarvan de hoofdposities een clitisch element kunnen bevatten. De verschillende projecties worden in verband gebracht met casustoekening (nominatief, datief, accusatief) (1995: 235). Sportiche stelt dat dezelfde functionele projecties toelaten om het Germaanse 'Scrambling' fenomeen af te leiden: terwijl een clitisch element naar het hoofd van een dergelijke projectie wordt verplaatst, wordt een naamwoordgroep naar de specificieerderpositie verplaatst (1995: 261-68). Ik heb een gelijkaardige analyse ontwikkeld voor de distributie van Lapscheurse clitische objecten (Haegeman 1993: 73-78, 1996a: 150-158). In de context van de analyse van Sportiche, rijst de vraag waarom het Wambeekse dialect, waar toch ook Scrambling plaatsgrijpt, slechts één positie voor clitische objecten heeft, meer bepaald links van de canonieke subjectspositie. Op grond van de analyse van Sportiche zou men veeleer een distributie zoals die in het Lapscheurse dialect verwachten. Doordat VC&VK de beschrijving van de data beperken tot het Wambeekse dialect en die dan impliciet veralgemenen voor het Lapscheurse dialect, komt de variatie tussen de twee dialecten helemaal niet aan bod en krijgt de lezer zelfs de indruk dat in wat de auteurs de Zuid-Nederlandse dialecten noemen een clitisch object altijd links van de canonieke positie van het subject staat.

Wat betreft de interpretatie van clitische objecten bespreken VC&VK de volgende voorbeelden:

- (38) a   dat ze_{i/*j} Marie_j eur dochter gezien heeft
               (Lapscheure, voorbeeld (12) van VC&VK 2002b: 286)
- b   dan-t_{i/*j} den aiegeneir van 't lemmeke_j zelf ei muuten doewtuun
               dat het de eigenaar van het lammeke zelf heeft moeten dood doen
               'dat de eigenaar van het lammetje het zelf heeft moeten doden'
               (voorbeeld (11) van VC&VK 2002b: 286)

---

eigen publicaties (Haegeman 1993, 1996a) en ook naar Gärtner en Steinbach (2003).

De auteurs stellen dat het subjectpronomen in (38a) niet kan verwijzen naar *Marie*. Ik ben het met dit oordeel eens. Maar terwijl in het Wambeekse dialect, het clitische element 't links van het subject in (38b) niet coreferentieel kan zijn met de naamwoordgroep *tlemmeke*, komt dat niet overeen met mijn oordeel voor het Lapscheurse voorbeeld (38c). In (38c) kan het vooropgeplaatste clitische object 't coreferentieel zijn met *het schaaap*. Ik heb geen verklaring voor dit verschil, maar het wijst er weer op dat men de observaties over het ene dialect niet meteen kan overplaatsen naar het andere.

- (38) c dat 't_{ij} den eigenaar van het schaa_jp niet zelf geslacht heeft⁽²⁸⁾

4.2. Infinitieven en clitische objecten

Volgens VC&VC zijn in het Wambeekse dialect clitische objectpronomen uitgesloten in infinitiefzinnen: 'The FP hosting the object clitic can only be present when it is selected by a FinP which is marked [+Finite].' (VC&VK: 2002b: 287). Opnieuw wordt geen verschil gesignaleerd tussen het Wambeekse en het Lapscheurse dialect. De relevante Wambeekse voorbeelden herhaal ik in (39):

- (39) a <*n/ 'm> gezien emmen is ni genoeg.
(VC&VK 2002b: 287: voorbeeld (14))
'm gezien hebben is niet genoeg
'Het is niet genoeg dat je hem gezien hebt.'
- b en gou <*n/'m> helpen zeker.
(VC&VK 2002b: 287: voorbeeld (15))
en gij hem helpen zeker
'En jij hem helpen, zeker?'
- c 'k em goed da-ge gou <*n/'m> Marie <*n/'m> uin de kinjern etj
zien introduceren.
Ik heb gehoord dat ge gij <hem> Marie <hem> aan de kinderen
hebt zien voorstellen
'Ik heb gehoord dat jij Marie hem hebt zien voorstellen aan de
kinderen.'
(VC&VK 2002b: 287: voorbeeld (16))
- d Z'ei geprobeerd om <*n/'m> t'elpen.
Ze heeft geprobeerd om hem te helpen
'Ze heeft geprobeerd hem te helpen.'
(VC&VK 2002b: 287: voorbeeld (17))

⁽²⁸⁾ In het Lapscheurse dialect bestaat ook (i), dat misschien wel natuurlijker is dan (38c):

(i) dat den eigenaar van het schaa_{pi} 'ti/j niet zelf geslacht heeft

De Lapscheurse varianten van deze zinnen zijn voor mij alle grammaticaal:

- (40) a 't /ze gezien hebben is niet genoeg.
 b en gij ze dan helpen zeker?
 en gij 't dan aan Marie uitleggen zeker?
 c 'k heb gehoord dat je gij Marie ze aan de studenten hebt zien tonen.
 d Ze heeft geprobeerd voor ze te helpen.

We stellen vast dat in het Lapscheurse dialect clitische objecten kunnen voorkomen in infinitiefzinnen.⁽²⁹⁾ De voorbeelden hieronder illustreren dit ook nog. Voor de verdere gedetailleerde beschrijving en analyse van de distributie van objectpronomina in het Lapscheurse dialect verwijs ik naar mijn eigen vroegere publicaties (Haegeman 1993, 1996a).

- (40) e Ze niet vergeten, hé !
 'T niet vergeten, hé !
 f Ik 't aan Marie gaan vragen? Zeker niet.
 Ik ze dat weer geven? Zeker niet.
 g Met Valère ze niet meer te hebben, konden we niets doen.
 Met Valère 't niet meer te hebben, konden we niets doen.
 h Ze aan Valère geven is ook geen oplossing.
 'T aan Valère geven is ook geen oplossing.
 i dat Valère probeerde van 't aan niemand niet te tonen.
 (cf. Haegeman 1995: 147)
 j dat Jan heeft geprobeerd voor 't aan Marie te verkopen.
 (cf. Haegeman 1992: 110)

Doordat enkel data van één dialect behandeld worden komt hier een aspect van microvariatie niet aan bod.⁽³⁰⁾

⁽²⁹⁾ Het is natuurlijk mogelijk dat de Lapscheurse informanten van VC&VK de voorbeelden in (40) niet aanvaardden. Dit wijst op variatie binnen het dialect.

⁽³⁰⁾ Aangezien VC&VK in het Engels publiceren, zal hun lezerspubliek vermoedelijk niet steeds makkelijk toegang hebben tot alternatieve databronnen. M.i. zou het daarom toch nuttig geweest zijn hadden de auteurs de hierboven vermelde variatie signaleerd.

4.3. Structurele verschillen tussen het Wambeekse dialect en het Lapscheurse dialect

De verschillen qua objectplaatsing tussen het Lapscheurse dialect en het Wambeekse dialect kunnen met elkaar in verband worden gebracht. Laten we aannemen dat infinitiefzinnen een beperktere structuur hebben dan finiete zinnen (zie bijvoorbeeld Haegeman: 2004b: 177-79). In het Lapscheurse dialect kan een clitisch object blijkbaar rechts van de specificerderpositie van AgrSP staan, wat voor het Wambeekse dialect niet mogelijk is. Als we aannemen (i) dat infinitiefstructuren gereduceerd zijn, en (ii) dat de Lapscheurse clitische objecten ook in lagere posities kunnen staan terwijl ze in het Wambeekse dialect enkel op een hoge positie staan, kunnen we dit verschil verklaren. In het Lapscheurse dialect blijven de lagere cliticposities beschikbaar in de gereduceerde infinitiefstructuur; in het Wambeekse dialect is de hoge cliticpositie niet aanwezig in de gereduceerde infinitief. Deze hypothese zou betekenen dat niet zozeer finietheid maar wel de beschikbaarheid van structurele posities de distributie van clitische objecten bepaalt. Ik signaleer hierbij terloops dat de correlatie tussen de aanwezigheid van een clitische object en finietheid die VC&VK voor het Wambeekse dialect poneren op zich onverwacht is: in de Romaanse talen zoals het Frans zijn clitische objecten mogelijk in infinitiefzinnen (41). Verder onderzoek naar de distributie van clitische objecten in het Wambeekse dialect zou hier verheldering kunnen brengen.

- (41) a J'ai voulu la voir.
 ik heb gewild CL (haar) zien
 'Ik heb haar willen zien.'
- b La voir maintenant serait une erreur.
 CL (=haar) zien nu ware een vergissing
 'Haar nu ontmoeten zou een vergissing zijn.'

Een grondiger analyse zal misschien aantonen dat de clitische objectpronomina in de twee dialecten meer verschillen dan op het eerste gezicht gebleken is, of dat de structuur van de infinitiefzin anders is, of zelfs dat zowel objecten als infinitiefzin zich anders gedragen. Aangezien beide aspecten van het probleem te maken hebben met het Germaanse middenveld, kunnen de resultaten van een dergelijk onderzoek misschien inzichten opleveren over de functionele structuur van het middenveld. Maar daarvoor is een secure weergave van de data een *sine*

qua non. Het te sterke idealiseren van de data voor een reeks dialecten is in deze context dus niet echt te verantwoorden.

5. Conclusie

De studie van subjectverdubbeling door VC&VK brengt een aantal data aan het licht die nog niet werden besproken in de generatieve literatuur. Met name tonen zij aan dat in het Wambeekse dialect bij rechte volgorde subjectverdubbeling ook mogelijk is als het subject links van de persoonsvorm een sterk pronomina of een naamwoordgroep is. VC&VK analyseren deze data als subjecttopicalisatie met verdubbeling ('topic doubling'). Ze tonen ook aan dat in dit dialect clitische objecten enkel in finiete zinnen kunnen voorkomen en dan steeds links van de canonieke subjectpositie staan. Deze gegevens zijn van belang omdat ze een licht werpen op de variatie in de distributie van clitische pronomina en ook een empirische basis kunnen bieden voor het analyseren van het V2 patroon in hoofdzinnen met rechte volgorde, hoewel VC&VK hier niet op ingaan.

Ik heb aangetoond dat de topicalisatieanalyse van subjectverdubbeling in de rechte volgorde om een aantal redenen minder aantrekkelijk is voor het Lapscheurse dialect. Hier zou een uniforme analyse van de subjectverdubbeling in rechte volgorde enerzijds en rechts van het voegwoord of van de persoonsvorm anderzijds te verkiezen zijn. Een bijkomend voordeel van deze laatste aanpak is ook dat in het Lapscheurse dialect de constructies met subjectverdubbeling en die zonder dan slechts minimaal verschillen.

De veralgemening door VC&VK van de topicalisatieanalyse van verdubbeling bij rechte volgorde lijkt mij gebaseerd te zijn op een te sterke uniformiserende aanpak van de twee dialecten, een aanpak die empirisch niet verantwoord is. Dat de twee dialecten diepere syntactische verschillen hebben wordt duidelijk als we de distributie van clitische objecten vergelijken.

Bibliografie

- BARBIERS, S., M. DEVOS EN G. DE SCHUTTER (RED.)
(2002) *Dialectsyntax in Bloei. Taal en Tongval*, Themanummer 15.
- BARBIERS, S., H. BENNIS, G. DE VOGELAER, M. DEVOS EN M. VAN DER HAM
(2005). *Syntactische Atlas van de Nederlandse Dialecten*. Deel I. Amsterdam, Amsterdam University Press.

- BARBIERS, S., L. CORNIPS EN S. VAN DER KLEIJ (RED.)
 (2002) Meertens Institute Electronic Publications in Linguistics (MIEPiL) II:
Syntactic Microvariation. Amsterdam
- BAYER, J.
 (1984) 'Comp in Bavarian syntax.' *The Linguistic Review* 3: 209-274.
- BENNIS, H. EN L. HAEGEMAN.
 (1984) 'On the status of agreement: COMP and INFL in Flemish dialects.' In de
 Geest, W. en Y. Putseys (red.), *Proceedings of the International Conference on
 Complementation*. Dordrecht: Foris, 33-53.
- BOECKX, C.
 (2001) 'On the co-occurrence of expletives and definite subjects in Germanic.' In
 Abraham, W. en J.-W. Zwart (red.), *Issues in Formal German(ic) Typology*.
 Amsterdam en New York: John Benjamins, 45-64.
- BRANDI, L. EN P. CORDIN.
 (1989) 'Two Italian dialects and the null-subject parameter.' In O. Jaeggli en K. Safir,
 (red.) *The Null Subject Parameter*. Dordrecht: Kluwer, 111-142.
- BRANIGAN, P.
 (1996) 'Verb second and the A-bar status of subjects.' *Studia Linguistica* 50: 354-
 380.
- CARDINALETTI, A. EN M. STARKE
 (1999) 'The typology of structural deficiency: A study of three classes of pronouns.'
 In Riemsdijk, H. Van (red.), *Clitics in the Languages of Europe*. Berlin/ New
 York: Mouton de Gruyter, 145-233.
- COOPER, K.
 (1999) 'On the nature and distribution of Zürich German pronominal clitics.' In
 Riemsdijk, H. van (red.), *Clitics in the Languages of Europe*. Berlin: Mouton-
 De Gruyter, 711-730.
- DE CROUSAZ, I. EN U. SHLONSKY
 (2003) 'The distribution of a subject clitic pronoun in a Franco-Provencal dialect
 and the licensing of pro.' *Linguistic Inquiry* 14: 413-442.
- DE VOGELAER, G.
 (in voorbereiding). *Persoonsmarkering in de Dialecten in het Nederlandse Taalge-
 bied*. Doctoraal proefschrift, Universiteit Gent.
- GÄRTNER, H.-M. EN M. STEINBACH
 (2003) 'What do reduced pronominals reveal about the syntax of Dutch and Ger-
 man?' *Linguistische Berichte* 195: 257-294.

- GEEST, W. DE
 (1990) 'Universele grammatica op de Gentse toer.' *Taal en Tongval* XLII: 108-124.
- GEEST, W. DE
 (1995) 'Cliticisation and clitic doubling in East Flemish.' In *The Berkeley Conference on Dutch Linguistics 1993. Dutch Linguistics in a Changing Europe*. Lanham: University Press of America, 151-170.
- GREWENDORF, G.
 (2004) 'The asymmetry of short and long *wh*-extraction in German.' Ms University of Frankfurt am Main.
- HAEGEMAN, L.
 (1986) 'INFL, COMP and nominative case assignment in Flemish infinitivals.' In Van Riemsdijk, H. en P. Muysken (red.), *Features and Projections*. Dordrecht: Foris, 123-37.
- HAEGEMAN, L.
 (1990) 'Subject clitics and subject pronouns in West Flemish.' *The Linguistic Review* 7: 333-363.
- HAEGEMAN, L.
 (1992) *Theory and Description in Generative Grammar. A Case Study in West Flemish*. Cambridge: Cambridge University Press.
- HAEGEMAN, L.
 (1993) 'The morphology and distribution of object clitics in West Flemish.' *Studia Linguistica* 47: 57-94.
- HAEGEMAN, L.
 (1995) *The Syntax of Negation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- HAEGEMAN, L.
 (1996a) 'Object clitics in West Flemish.' In Halpern, A. en A. Zwicky (red.), *Second Position Clitics and Related Phenomena*. CSLI Press, 135-164.
- HAEGEMAN, L.
 (1996b). 'Verb Second, the Split CP and initial null subjects in Early Dutch finite clauses.' In *Geneva Generative Papers* 4: 133-175.
- HAEGEMAN, L.
 (2004a) 'DP periphery and clausal periphery: possessor doubling in West Flemish? Relating nominal periphery to clausal periphery.' In Adger, D., De Cat, C. en G. Tsoulas (red.), *Peripheries*. Dordrecht: Kluwer, 317-339

- HAEGEMAN, L.
 (2004b) 'Topicalization, CLLD and the left periphery.' In Shaer, B., Frey, W. en C. Maienborn (red.), *Proceedings of the Dislocated Elements Workshop, ZAS Berlin, November 2003, ZAS Papers in Linguistics*, 35, Vol 1, 157-192.
- HAEGEMAN, L.
 (te verschijnen) 'Argument fronting in English, Romance CLLD and the left periphery.' In Zanuttini, R., Campos, H., Herburger, E., Portner, P. (red.), *Negation, Tense and Clausal Architecture: Cross-linguistic Investigations*. Georgetown University Press.
- PLATZACK, C.
 (1998) 'A visibility condition for the C-domain.' *Working Papers in Scandinavian Syntax* 61: 53-99.
- POLETO, C.
 (1995) 'Three types of subject clitics and the theory of pro.' In Belletti A. en L. Rizzi, (red.) *Parameters and Functional Heads*. Oxford en New York: Oxford University Press, 269-300.
- POLETO, C.
 (2000) *The Higher Functional Field*. Oxford en New York: Oxford University Press.
- RIEMSDIJK, H. VAN EN F. ZWARTS
 (1997) 'Left Dislocation in Dutch and the status of copying rules.' In Anagnostopoulou, E., van Riemsdijk, H. en F. Zwarts (red.), *Materials on Left Dislocation*. New York, Amsterdam: John Benjamin, 13-30. (Artikel geschreven in 1974).
- RIEMSDIJK, H. VAN (RED.)
 (1999) *Clitics in the Languages of Europe*. Berlin: Mouton-De Gruyter.
- RIZZI, L.
 (1986) 'On the status of subject clitics in Romance.' In O. Jaeggli en C. Silva-Corvalin, *Studies in Romance Linguistics*. Dordrecht: Foris, 137-152.
- RIZZI, L.
 (1997) 'The fine structure of the left periphery.' In Haegeman, L. (red.), *Elements of Grammar*. Dordrecht: Kluwer, 289-330.
- RIZZI, L.
 (2000) *Comparative Syntax and Language Acquisition*. London: Routledge.
- RIZZI, L. EN I. ROBERTS
 (1989) 'Complex inversion in French.' *Probus* 1: 1-30.
- ROORYCK, J.
 (2000) *Configurations of Sentential Complementation: Perspectives from Romance Languages*. London: Routledge

- SHLONSKY, U.
(1994) 'Agreement in Comp.' *The Linguistic Review* 11: 351-375.
- SPORTICHE, D.
(1995) 'Clitic projections.' In Rooryck, J. en L. Zaring (red.), *Phrase Structure and the Lexicon*. Dordrecht: Kluwer, 213-76.
- TOMASELLI, A.
(1988) 'On the pronominal nature of Comp in German'. Ms.
- TOMASELLI, A.
(1989) *La Sintassi del Verbo Finito nelle Lingue Germaniche*. Doktoraatsthesis, Universiteit van Pavia.
- TOMASELLI, A.
(1990). 'Comp as a licensing head: an argument based on cliticization.' In Mascaro, J. en M. Nespors (red.), *Grammar in Progress*. Dordrecht: Foris, 433-46.
- TRAVIS, L.
(1984) *Parameters and Effects of Word Order Variation*. Doctoraatsthesis: MIT.
- URIAGEREKA, J.
(1995) 'Aspects of clitic placement in Western Romance.' *Linguistic Inquiry* 26: 79-124.
- VAN CRAENENBROECK, J. EN M. VAN KOPPEN
(2002a). 'Subject doubling in Dutch dialects'. In Koppen, M., van *et al* (eds.), *Proceedings ConSole 9*. <http://athena.leidenuniv.nl/letteren/sole/>
- VAN CRAENENBROECK, J. EN M. VAN KOPPEN
(2002b). 'Pronominal doubling and the structure of the left periphery in southern Dutch.' In Barbiers, S., Cornips, L. en S. van der Kleij (eds.), Meertens Institute Electronic Publications in Linguistics (MIEPiL) II: *Syntactic Microvariation*. Amsterdam. http://www.meertens.knaw.nl/projecten/sand/synmic/pdf/Wyngaerd_et_al.pdf
- VAN CRAENENBROECK, J. EN M. VAN KOPPEN,
(2003) 'Congruentie en localiteit in de Nederlandse dialecten.' In Barbiers, S., Devos, M. en G. de Schutter (red.), *Taal en Tongval*. Themanummer 15: *Dialectsyntaxis in Bloei*, 63-86.
- VIKNER, S. EN B. SCHWARTZ.
(1996) 'The verb always leaves IP in V2 clauses.' In Belletti, A. en L. Rizzi (red.), *Parameters and Functional Heads. Essays in Comparative Syntax*. Oxford en New York: Oxford University Press, 11-62.

ZRIBI-HERTZ, A.

(1994) 'The syntax of nominative clitics in standard and advanced French.' In Cinque, G., Koster, J., Pollock, J.-Y., Rizzi, L. en R. Zanuttini (red.), *Paths towards Universal Grammar, Studies in Honor of Richard S. Kayne*. Georgetown: Georgetown University Press, 453-472.

ZRIBI-HERTZ, A.

(2000) 'Les pronoms forts du français sont-ils [+animés]? Spécification morphologique et spécification sémantique.' In Coene, M., De Mulder, W., Dendale, P. en Y. D'Hulst (red.), *Traiani Augusti vestigia pressa sequamur. Studia linguistica in honorem Lilianae Tasmowski*, Milan: Unipress, 663-800.

ZWART, J.-W.

(1990) 'Clitics in Dutch: evidence for the position of INFL.' *GAGL* 33: 71-92.

ZWART, J.-W.

(1993) *Dutch Syntax: A Minimalist Approach*. Doctoraal proefschrift, Universiteit van Groningen.

ZWART, J.-W.

(1997a) *Morphosyntax of Verb Movement. A Minimalist Approach to the Syntax of Dutch*. Dordrecht: Kluwer.

ZWART, J.-W.

(1997b) 'The Germanic SOV languages and the universal base hypothesis.' In Haegeman, L. (red.), *The New Comparative Syntax*. London: Addison, Longman en Wesley, 246-264.

ZWART, J.-W.

(2001) 'Syntactic and phonological verb movement.' *Syntax* 4: 34-62.